

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๔

หนังสือบาง ๆ พรางตาไว้

ทุก ๆ ท่านมาจากที่ต่าง ๆ มาด้วยความมุ่งหวังต่อธรรม คำว่าธรรมถ้าจะเทียบก็เหมือนน้ำที่สะอาดสำหรับชะล้างสิ่งสกปรกทั้งหลายให้สะอาดไปได้ ผู้ที่สกปรกก็คือเราที่จะนำน้ำมาชำระก็คือเรา จะสามารถนำน้ำมาได้มากน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับความสามารถแต่ละราย ๆ ไป น้ำในสถานที่นี้ได้แก่ธรรม ธรรมมีทั้งฝ่ายเหตุฝ่ายผล ผู้สกปรกคือเราก็คือหมายถึงใจ เป็นตัวประธาน เป็นตัวรับความสกปรกและความสะอาดทั้งหลายอยู่ที่ใจ

ใจเป็นพื้นฐานเป็นตัวประธานอันสำคัญที่จะให้สิ่งเหล่านี้แทรกได้ คือสิ่งที่สกปรกมากน้อยแทรกได้ สิ่งที่ดีแทรกได้ เพราะอยู่ในวงสมมุติด้วยกัน ดีสำหรับแก้ชั่ว น้ำสะอาดก็คือฝ่ายเหตุอันเป็นสมมุติเหมือนกัน แก่สิ่งสกปรกซึ่งเป็นสมมุติด้วยกันออกได้เป็นลำดับ ลำดาดตามชั้นภูมิของสิ่งนั้น ๆ ทั้งสองฝ่าย ส่วนเป็นผลในหลักธรรมชาติอันแท้จริงนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง นอกจากธรรมฝ่ายเหตุอันเป็นส่วนสมมุติและสิ่งสกปรกมากน้อยโดยลำดับ ซึ่งเป็นส่วนสมมุติด้วยกัน นี้อยู่ในขอบเขตแห่งสมมุติมีความสลายตัวไปได้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ธรรมชาติที่นอกสมมุตินั้นไม่สามารถจะตั้งชื่อได้ แต่ทราบได้ชัดเจนภายในจิตใจ

เราทุกคนเฉพะอย่างยิ่งคือนักบวชของเรานักปฏิบัติของเรา เกิดมาในท่ามกลางแห่งความสกปรก คือสิ่งที่จะทำให้เกิดนั้นแหละท่านเรียกว่าสกปรกไม่ใช่ธรรมชาติแท้ สัตว์แต่ละตัว ๆ มีอย่างเดียวกันกับมนุษย์เรา ใจก็คือความรู้เหมือนกัน แต่มนุษย์เรารู้ภาษาภาษา มีความฉลาดยิ่งกว่าสัตว์ จึงสามารถประพฤติปฏิบัติตัวได้ พุทธก็ทราบพูดชี้ก็ทราบ ว่าบาปบุญคุณโทษก็ทราบ สอนวิธีแก้วิธีถอดถอนชะล้างก็ทราบ ด้วยเหตุนี้ธรรมซึ่งเป็นคำสั่งสอนอันเป็นอุบายที่ถูกต้องซึ่งได้รับผลมาแล้วจากพระพุทธเจ้า พระองค์นี้มาสอนเราจึงสามารถรับไว้ได้ ศาสนาจึงสถิตอยู่ที่แดนมนุษย์ ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใด มาตรัสรู้ต้องตรัสรู้ในแดนมนุษย์นี้ทั้งนั้น เพราะมนุษย์เป็นภาษาที่เหมาะสมกับธรรมทั้งหลาย

การปฏิบัติที่จะกำจัดสิ่งที่สกปรกซึ่งได้กล่าวผ่านมาแล้วนั้น ต้องได้ใช้อุบายวิธี มีความจงใจอย่างแท้จริง ถ้าสักแต่ว่าทำไม่เกิดประโยชน์ ขอให้พากันทราบไว้ ด้วยเหตุนี้การแนะนำสั่งสอนหรือดูตว่ากล่าวห่มุเพื่อนจึงต้องมีอยู่เสมอ เพราะแสดงตาในกิริยาที่ทำว่าไม่ใช่ทางที่จะชำระสะสาง แม้การแสดงออกนั้นเป็นกิริยาเหมือนการชำระสะสางก็ตาม แต่มีอีกอันหนึ่งที่แทรกอยู่นั้นว่าไม่ใช่การชำระ ความเปลอ ความไม่รอบคอบ ความไม่ตั้งใจตั้งใจนั้นแลเรียกว่าเปลอ เหล่านี้เป็นแต่เพียงกิริยาที่ทำไปเฉย ๆ

การทำสมาธิเพียรตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ มีสติเป็นสำคัญมากที่สุด สติเป็นตัวยืนโรงเลย สติ สัพพตถ ปตฺถิยา สติเมื่อตั้งได้มากน้อยย่อมมีความรู้สึกตัวและเป็นผลแก่ผู้ทำไปตามกำลังแห่งการตั้งสติได้ ก็เลสประเภทต่าง ๆ ย่อมหนาแน่นมาตั้งแต่เดิม การที่จะประกอบความพากเพียรให้ได้ตั้งใจหมายในเบื้องต้น เช่น ให้จิตสงบแล้วสงบตามความต้องการที่เดียวเลยนั้น แม้จะมีได้ก็เป็นจำนวนน้อยมาก นอกจากชิปปาภิญญาคือผู้ที่สามารถจะรู้ได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น นอกนั้นต้องได้ใช้ความพยายามเต็มสติกำลังความสามารถ เพราะกิเลสหนาแน่นภายในใจ เราจะทำอย่างอ้อมแรงอย่างนั้น หรือทำในลักษณะขี้เกียจขี้คร้าน ฝืนทำไปอย่างนั้น ฝืนก็มีชั่วขณะนอกนั้นก็ปล่อยไปตามยถากรรมเสียเช่นนี้ จะไม่มีกิเลสตัวใดหลุดลอยออกไปเลย

คำว่ากิเลสนั้นเป็นชื่ออันหนึ่งเท่านั้น แต่หลักธรรมชาติของมันจริง ๆ แล้วอยู่กับจิตนี้ละที่ว่ากิเลส ๆ เรยกขึ้นมาเป็นบุคคลาธิฐาน เช่นอย่างการต่อสู้กับมันอย่างนั้นอย่างนี้ คือความขี้เกียจก็เป็นภัยอันหนึ่งหรือเป็นข้าศึกอันหนึ่ง ความขยันก็เป็นเครื่องต่อสู้อันหนึ่ง ความอดความทนของเราก็เป็นเครื่องต่อสู้ ถ้ายกเป็นเรื่องของบุคคลก็เรียกว่าขึ้นต่อกรกันหรือต่อสู้กัน เหล่านี้เป็นนามธรรมด้วยกันทั้งสองอย่าง ถ้าจะพูดแต่นามธรรมอย่างเดียว ผู้ฟังก็ไม่สามารถจะจับได้ทุกข้อทุกแขนงไป จึงต้องใช้เป็นบุคคลาธิฐานบ้าง ธรรมาธิฐานบ้าง คือยกสิ่งต่าง ๆ เข้ามาเป็นข้อเปรียบเทียบ เป็นบุคคลเข้ามาเปรียบเทียบบ้าง พูดเป็นเรื่องธรรมะล้วน ๆ บ้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่อุปายวิธีที่ท่านปฏิบัติดำเนินมาแล้ว และได้ผลมาแล้วด้วย นำมาชี้แจงตามเรื่องราวที่เคยผ่านมาแล้วนั้น ให้ผู้ฟังทั้งหลายได้เป็นที่เข้าใจและรู้วิธีปฏิบัติ พร้อมกับการปฏิบัติตามที่เข้าใจนั้น

คำที่ว่าหนักก็คือจิตเป็นผู้แบกภาระแห่งสิ่งที่หนักนั้น ไม่มีอันใดที่จะหนักมากกว่ากิเลสทุกประเภทภายในจิตใจ นี่พูดตามหลักธรรมชาติที่ได้ทดสอบที่ได้พิจารณาพิจารณา กันระหว่างธรรมกับกิเลสให้ละเอียดลออถึงใจแล้วเป็นอย่างนั้น แล้วสิ่งที่บรรณกวนใจอยู่ตลอดเวลาก็ไม่ใช่อันใด มีแต่เรื่องของกิเลสทั้งเพ แต่เราไม่ทราบว่ามีกิเลสเป็นเช่นไร กิเลสกับเราจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สุดท้ายก็ไปยอมรับกันอย่างไม่รู้สึกตัวเลยว่านั้นกับเราเป็นอันเดียวกัน หรือเราเป็นนั่นเป็นนี่ เป็นเรื่องของเราไปเสียทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด เพราะสติปัญญาไม่ทันหรือยังไม่ได้ใช้สติปัญญา หรือสติปัญญายังไม่ลึกซึ้งพอที่จะทราบกิเลสประเภทนั้น ๆ ได้ และไม่สนใจไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนว่ากิเลสกับธรรมเป็นอย่างไรบ้าง ทั้ง ๆ ที่มีอยู่ภายในจิตใจของแต่ละดวง ๆ นั้นแล

เพราะฉะนั้นเราเป็นผู้ปฏิบัติธรรมและได้ศึกษาธรรมมาพอสมควรแล้ว จึงประมวลความรู้ความเข้าใจทั้งหมดนั้นเข้ามาสู่จุดเดียวคือใจ ตั้งจุดสนามรบลงที่ตรงนี้ อย่าคิดคาดคะเนถึงภายนอกกว่าจะมีกิเลสอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใด หรือความศักดิ์สิทธิ์พิเศษ

ความสุขความสบายจะอยู่ในที่อื่นที่ใด นอกจากอยู่ที่ใจนี้แห่งเดียวเท่านั้น นี่คือความจริง ความหนักก็หนักอยู่ที่ใจ การแสดงออกเพื่อเป็นผลแห่งความหนักใจขึ้นมาก็แสดงออกที่ใจ การแก้การชำระก็ต้องแก้ที่ใจ กำจัดกันที่ใจ เพียรก็เพียรดูที่ใจของตนเองซึ่งเป็นต้นเหตุที่จะแสดงสิ่งต่าง ๆ ออกมา ส่วนมากมีแต่เป็นเรื่องของกิเลส เรื่องของธรรมจะแสดงออกได้น้อยมาก ถ้าไม่ตั้งใจตั้งใจเข้มงวดจริง ๆ ก็ไม่ทราบว่าจะแสดงขึ้นมาได้ในระยะใดขณะใด นี่ในชั้นเริ่มแรกจึงต้องยากลำบากเป็นธรรมดาเพราะเราเริ่มงาน

งานนี้หนักมากและเคยหนักมานาน เราเริ่มงานที่จะปฏิบัติตนเพื่อความลดหย่อน ผ่อนเบาในความหนักทั้งหลายลงไปในนั้น ต้องอาศัยความหนักอีกประเภทหนึ่ง หรือความทุกข์เพราะการประกอบงานนั้นเป็นพื้นฐานอีกเช่นเดียวกัน เพราะทุกข์นี้เป็นผลมาจากความเพียร และเป็นความทุกข์ที่ผิดกันกับทุกข์ที่กิเลสผลิตขึ้นมาเป็นไหน ๆ ทุกข์นี้เป็นเรื่องของธรรมในการต่อสู้เพื่อแก้กิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งหนักอยู่มากภายในจิตใจให้ค่อยลดน้อยลงไป เช่น ความฟุ้งซ่าน ปกติของจิตจะอยู่ตามธรรมดาไม่ได้ ต้องติดต้องติดคิดนั้นคิดนี้ตลอดเวลาไม่หยุดไม่ถอย ไม่มีวันอ้อมพ้อมไม่มีวันเบื่อหน่ายจิตจาง ก็คือเรื่องของกิเลสกล่อมหัวใจสัตว์โลกนั้นแล นี่เป็นหลักธรรมชาติแท้เป็นมาอย่างนี้ จึงต้องอาศัยบทบริกรรมภาวนาซึ่งจะเป็นคู่ปรับกันกับความฟุ้งซ่านนี้

ผู้ที่ยังไม่เคยภาวนาก็อาศัยบทสมถธรรมเข้ากล่อมจิตใจ เช่น กำหนดอานาปานสติ หรือธรรมบทใดก็ให้รู้อยู่กับธรรมบทนั้นด้วยการบังคับบัญชา หนักเบาก็เป็นงานของเรา จนใจเกิดความสงบขึ้นมาภายในตัวเอง ก็เป็นผลแห่งธรรมอันหนึ่งที่แสดงออกมาว่าเป็นความสุข จิตเมื่อสงบย่อมเป็นความสุข ถ้ายังไม่สงบเราก็เคยเห็นแล้วเป็นสุขที่ไหน มีแต่ความทุกข์เต็มหัวใจ

อย่าคาดอดีตอนาคต ซึ่งจะเป็นอุปสรรคเครื่องตัดทอนความเพียรของตนลงไป อดีตอนาคตไม่มีความหมาย ผู้ที่สร้างความหมายดีชั่วแท้อยู่ที่ใจ ให้กำหนดลงตรงนี้ เบาก็เบาที่ใจนี้แหละด้วยความเพียรของเราที่หนัก เบาลงมากน้อยจะเบาลงที่ใจ เพราะความเพียรหนักเข้าไปโดยลำดับ หนักเพื่อความเบา เรามีเหตุผลเป็นเครื่องยืนยันกันอยู่แล้วว่าเป็นกิจที่ต้องทำ ไม่เพียงพอว่าควรทำ พระพุทธเจ้าก็ทรงหนักพอแล้ว นั่นพระองค์ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ใด ทรงบิภินไปตามพระสติกำลังความสามารถของพระองค์เอง

สำหรับพวกเรามีแนวทางตำรับตำราไว้เรียบร้อยแล้ว มีหน้าซ้ำยังมีครูมีอาจารย์แนะนำโดยถูกต้องดังงามอีกด้วย จึงไม่มีอะไรที่จะน่าลูบ ๆ คลำ ๆ ทุกข์ก็ต้องเป็นทุกข์ด้วยความถูกต้องจริง ๆ เช่น ท่านสอนให้ตั้งสติบังคับบัญชาจิตใจ จิตใจมันผาดโผนมากน้อยเพียงไร ตั้งสติบังคับบัญชาหักห้ามจิตใจของตน จะได้รับความทุกข์มากน้อยไม่สนใจกับความ

ทุกข์เพราะความเพียรนั้น แต่สนใจในจุดที่ว่าจิตผาดโผนนั้นให้ยอมตัวด้วยการฝึกกรรมานของตนเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจิตจะเหนือธรรมไปได้ยังไง

ความผาดโผนของจิตก็ผาดโผนเพราะอำนาจของกิเลสพาให้เป็นไป การบังคับบัญชาจิตใจหรือการฝึกกรรมานจิตใจก็เพราะอำนาจแห่งธรรม ซึ่งจะเป็นเครื่องปราบความผาดโผนของจิตอันเป็นไปเพราะอำนาจของกิเลสนั้นให้สงบตัวราบลงไปโดยลำดับ ๆ นี่เป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว มีแนวทางอยู่แล้ว ท่านสอนไว้แล้ว เป็นแต่เพียงว่าเราจะทำตามนั้นหรือไม่เท่านั้นเอง ไม่ใช่เป็นเรื่องลึกลับอะไรเลย เป็นทางที่ถูก ถ้าทำอย่างนี้ต้องเป็นความสงบไม่สงสัย

นอกจากนั้นท่านก็สอนอุบายวิธีการพิจารณาในทางปัญญา เฉพาะอย่างยิ่งอสุภะเป็นหลักใหญ่มากสำหรับจิตที่มีกิเลสประเภทธรรมดาสามัญ ต้องได้ใช้สิ่งนี้มาก พิจารณาข้างนอกก็พิจารณาเถอะเป็นมรรคด้วยกัน เช่น พิจารณารูปข้างนอกเป็นรูปหญิงรูปชาย ส่วนมากพิจารณาก็รูปตรงกันข้าม รูปที่เป็นวิสภาพนั้นเองอันเป็นเชื้อเสริมไฟ พิจารณาเพื่อจะดับก็ต้องพิจารณาอสุภะอสุภัง ตามหลักความจริงเป็นอย่างนั้น อันนี้ไม่ใช่เครื่องเสกสรรปั้นยอกความจริงไม่ได้ แต่เป็นความจริงถ้าพิจารณาในความเป็นอสุภะ

สุภะนั้นต่างหากเป็นเรื่องจอมปลอมทั้งหมด เรายังยอมเชื่อมาได้จนขนาดนี้ เชื่อของปลอม และทุกข์เพราะของจอมปลอมนั้นทุกข์มากมายขนาดไหน นับกับได้กลับไปไฉนมาจนปานนี้ เรายังไม่เคยอิมพอยังไม่เคยเห็นโทษแห่งความจอมปลอมที่ธรรมชาติที่เรียกว่ากิเลสนั้นเสกสรรปั้นยอกหรือล่อใจเรามา เรายังไม่เห็นเพื่อเห็นโทษของมันเลย นั่นคือความจอมปลอมโดยแท้

การพิจารณาอสุภะอสุภัง อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ความแตกความดับความสลายความไม่สวยไม่งามความเป็นปฏิกุลโสโครก เห็นได้ชัดเจนด้วยตาเนื้อของเราด้วย เพราะเป็นความจริงอย่างนั้น นี่คือธรรมเพื่อแก้สิ่งจอมปลอมทั้งหลายที่เสกสรรปั้นยอกขึ้นมา แล้วก็ยึดถือสำคัญมั่นหมายจนแกะไม่ออก และไม่สนใจจะแกะไม่สนใจจะแก้ ไม่สนใจจะถอดจะถอนเลย เพราะเชื่ออย่างจมดิ่งทีเดียว

ทีนี้จะถอนความจมดิ่งนั้นด้วยอุบายของธรรมซึ่งเป็นความจริงล้วน ๆ ด้วยการพิจารณาในทางปัญญา พิจารณาตรงไหนให้จิตจ่อตรงนั้นสติอยู่ตรงนั้น ปัญญาเดินแยกแยะดูสภาพต่าง ๆ ของร่างกาย หมดทั้งร่างนี้มีอะไร ที่ว่าสวยว่างามนั้นอะไรมันสวยมันงาม ตื่นหลงมาตั้งแต่เมื่อไร หลงในของไม่มีตื่นในของไม่มี ยึดในของไม่มี สำคัญมั่นหมายในของไม่มีมันเป็นมาตั้งแต่เมื่อไร ล้วนแล้วแต่เป็นโมฆะ จิตตื่นลมตื่นแล้งตื่นความสำคัญมั่นหมายไปเอง ตื่นกลมายาเพลงของกิเลสทั้งหมดมานานเท่าไร

อุบายแห่งธรรมซึ่งเป็นของจริงที่จะชะล้างสิ่งจอมปลอมทั้งหลายนั้น เป็นสิ่งที่เราจะต้องผลิตขึ้นมา พระพุทธเจ้าประทานไว้แล้วว่าปัญญา แยกแยะดูให้เห็นตามความจริงของมันในส่วนร่างกายของตนหรือส่วนของผู้อื่นใดก็ตาม โลกธาตุนี้เป็นเหมือนกันหมด พิจารณาให้ถึงความจริง เอาให้มาก จิตใจจะได้สงบตัวลงไปก็คือว่าถูกกับยา เพราะเป็นความจริง แยกแยะดูให้ดี วันหนึ่งคืนหนึ่งเราไม่ต้องกำหนดเวลาลำเวลา เอาให้เห็นความขำขันขำนาญ ความแจ่มแจ้งตามความจริงทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในสกลกายนี้ และจะเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งสติปัญญาของเราเอง ไม่เกิดขึ้นจากที่ใดแห่งใดแหละ จะเกิดขึ้นจากที่นี้ พิจารณาให้จริงให้จัง

จิตเราได้ถูกขังถูกกล่อมมานานแล้ว จนไม่สนใจจะหาทางออก เกิดขึ้นมาก็มาเจอเอาอันนี้เลย เพราะสิ่งนี้พาให้เกิด สิ่งนี้พาให้ตายหรือพาให้เป็นอยู่ ที่นี้เอาธรรมซึ่งเป็นของจริงแทรกเข้าไป พิจารณาให้เห็น ดูให้ชัด ร่างกายดูตั้งแต่ผิวหนังเข้าไปสะอาดที่ตรงไหน สวยงามที่ตรงไหน หนังสวยงามอะไร เราดูซิหนังรองเท้างามอะไร สดสวยที่ตรงไหน หนังสกับหนังรองเท้าผิดกันที่ตรงไหน หนังหญิงหนังชายเป็นหนังเหมือนกัน เสกสรรปั้นยอกันไปว่าหญิงว่าชายที่ไหน นี่ก็คือแฝงขึ้นมา ๆ เป็นสิ่งที่แฝงขึ้นมา หลักธรรมชาติแล้วคือหนัง ดูเข้าไปถึงเนื้อ

แม้แต่น้ำภายในก็ดูเถอะ ข้างนอกนี้ก็มึแต่มูลเต็มไปหมด ชีเหงื่อชีโคล มีตรงไหนที่เป็นความสะอาดสะอาด เป็นความสวยความงาม ภายนอกที่เป็นเครื่องประดับหน้าร้าน ว่าสวยว่างามนี้ว่ากันเอาเฉย ๆ จากผิวเข้าไปบาง ๆ นิดเดียวเท่านั้นก็จะเจอสิ่งที่สกปรกโสโครกไปหมดรอบตัว แล้วพิจารณาลึกลงเข้าไปเท่าไรก็ยิ่งเห็นแต่ธรรมชาติที่เป็นของปฏิกูลโสโครกทั้งหมด ถ้าหนังไม่หุ้มห่อไว้นี้ดูกันไม่ได้เลย ไม่ว่าหญิงว่าชายดูกันไม่ได้ทั้งนั้น

หนังบาง ๆ นี้แหละเป็นเครื่องพรางตาบรูษตาฟางไว้ เพราะฉะนั้นจงเอาปัญญาสอดเข้าไปแทรกเข้าไปให้เห็นตามความจริงของสิ่งนั้น และทะลุปรุโปร่งไปหมดทั้งภายนอกภายในรอบสกลกายทั้งภายนอกทั้งภายใน แล้วจะติดจะพันจะรักจะชอบกันที่ตรงไหน และอะไรจะมากดถ่วงจิตใจ ที่ว่าอุปาทาน ๆ ความยึดมั่นถือมั่นความรักความสงวนมันมาจากไหน ถ้าไม่มาจากความจอมปลอมที่ไปสำคัญมั่นหมายเอาที่เท่านั้นไม่มีที่มา

ปัญญาทำลายลงไปให้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจน นอกจากนั้นกำหนดลงไปซิ หนังเปื่อยเน่าพังทลายลงไป เส้นเอ็นทนมไม่ไหวขาดหลุดลุ่ยกระจายออกไป กระดูกแต่ละท่อน ๆ ซึ่งเส้นเอ็นรัดรั้งไว้แน่นขาดลงไป ๆ ส่วนภายในดับไตไส้พุงอาหารใหม่อาหารเก่า ซึ่งเป็นสิ่งที่เด่นชัดอยู่แล้วด้วยความปฏิกูลโสโครกยิ่งแสดงตัวให้เห็นอย่างชัดเจนออกมา พังทลายลงไป เอาจุดไหนเป็นจุดที่น่ารักใคร่ชอบใจ เป็นจุดที่น่าสงวนชวนชมมีตรงไหน คำว่างามอยู่ตรงไหน คำว่าหญิงว่าชายอยู่ตรงไหน นำรักตรงไหนน่าสงวนตรงไหน เป็นสาระแก่น

สารที่ตรงไหน ดูแล้วหมดทั้งร่างกายที่ยึดเอาไม่ได้เลย แม้เท่าเข็มเล่มหนึ่งก็ไม่มีในร่างกายนี้ เรามาตื่นลมตื่นแล้งกันอะไร นี่ละปัญญาแทรกลงไป

เมื่อเห็นชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว จิตจะต้องถอนตัวออกมาพร้อมกับเกิดความสลดสังเวชตนว่า โอ้อโฮ ทำไมแต่ก่อนอยู่ด้วยกันมานานก็ไม่รู้ไม่เห็นกัน วันนี้ได้เห็นแล้วหรือ ได้รู้แล้วหรือ และสิ่งเหล่านี้ฟังมีวันนี้เท่านั้นหรือถึงได้มาเห็นกันวันนี้ ความจริงก็คือปัญญาเพิ่งเกิดขึ้นวันนี้ สิ่งเหล่านี้มีอยู่แล้วตั้งแต่วันเกิด ปัญญายังไม่เกิดก็ไม่เห็นไม่รู้ เพราะฉะนั้นปัญญาจึงต้องผลิตขึ้นมา อยู่เฉยๆ ให้เกิดปัญญาเป็นไปไม่ได้ ต้องพิจารณาพิจารณาหลายชั้นหลายคม หากมีแยบขึ้นมาให้สะดุดใจจุดหนึ่ง ๆ หรือขณะหนึ่ง ๆ จนได้

แต่ละขณะนี้มีคุณค่ามากพูดถึงเรื่องปัญญาแล้ว สะดุดขึ้นมาตรงไหน ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากสามารถทำลายกิเลสได้มากมายกายกอง นี่เรื่องของปัญญาท่านก็สอนไว้อย่างนี้ นี่คือมรรคฝ่ายเหตุแก่กิเลสอันเป็นสมมุติด้วยกันเป็นลำดับลำดับเข้าไป ใจไม่เคยสงบก็สงบที่ไม่สงบก็เพราะความหลงนั่นเอง เมื่อรู้แล้วไปวุ่นกับอะไรวุ่นหาอะไร จึงต้องใช้ปัญญาเป็นสำคัญ

ขณะจิตให้มีความสงบก็ให้ทำอย่างจริงจังจนมีความสงบ ไม่สงบด้วยอุบายวิธีของสมณะ ต้องใช้อุบายปัญญาที่ต้อนเข้ามา จนกระทั่งจิตไม่มีที่ไปแล้วหมอบด้วยอำนาจของปัญญา ใช้เถอะวิธีใดซึ่งเป็นวิธีถอดถอนกิเลสแล้วเป็นใช้ได้ทั้งนั้น เราอย่าไปคำนึงเฉพาะคัมภีร์ไบเบิลที่ท่านจดจารึกไว้พอประมาณและเป็นส่วนกลาง ๆ เท่านั้นไม่พอกับความต้องการ กิเลสมีมากมาย อุบายวิธีที่จะนำมาแก่กิเลส ซึ่งเหมาะสมกับจริตนิสัยของตนที่จะผลิตขึ้นมาได้ก็ควรให้เกิดมีขึ้นตามสิ่งเหล่านั้นมีมากมาย

ธรรมมีอยู่ทั่วไปท่านว่า หินลับปัญญาก็มีอยู่ทั่วไป สิ่งที่จะทำลายจิตใจก็มีอยู่ทั่วไป ถ้าใจโง่เสียอย่างเดียวเท่านั้น ถ้าใจฉลาดแล้วมองไปที่ไหนเป็นหินลับปัญญาไปหมด เวลาใจโง่มองไปที่ไหนมีแต่ข้าศึกคอยกัดคอยฉีกเคี้ยวกลืนเอาเสียจนแหลก ทั้ง ๆ ที่ตัวไม่ตาย ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายเคี้ยวกลืนเอาเสียจนไม่เป็นผู้เป็นคน เวลามันโง่เป็นอย่างนั้นจิตเวลาจิตของเราโง่กิเลสมันยิ่งฉลาด เวลาจิตของเราฉลาดด้วยธรรมกิเลสก็หมอบ หมอบด้วยขาดสะบั้นลงไปด้วยเป็นลำดับลำดับ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นอุบายที่ถูกต้องทั้งนั้น ไม่มีอะไรที่จะนำลูกปลา เพราะสอนตามความจริงอย่างนี้ เอาให้จริง เรามักกันมากมายมาจากที่ต่าง ๆ มุ่งเพื่ออรรถเพื่อธรรม แต่ลำพังตนเองไม่สามารถก็ต้องเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ นี่ในฐานะที่หมู่เพื่อนเสกสรรว่าเป็นครูเป็นอาจารย์มาเคารพนับถือ ก็ได้แสดงอรรถธรรมให้ฟังเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มสติกำลังความสามารถ ไม่เคยปิดบังลี้ลับไว้เลยแม้แต่บ่อย และพูดตามความจริงด้วยอาภาวด้วยไม่ได้คุย ได้ปฏิบัติมาอย่างนั้นจริง ๆ

เวลาจะทำจิตให้สงบนี้ก็ไม่ใช้เล่น เป็นข้าศึกใหญ่โตเหมือนกันที่ต่อสู้กันกว่าจะได้รับ ความสงบพอเห็นเหตุเห็นผลเห็นต้นเห็นปลาย มีหลักมีเกณฑ์ภายในใจพอจะได้ยับยั้งชั่งตัว ได้ด้วยความสงบนั้นเป็นต้นทุน ก็หนักไม่ใช้เล่นเหมือนกัน สงบจนกระทั่งเอาให้ได้เมื่อไร ได้ทั้งนั้น นั่นละจิตที่เคยศึกคะนองฟุ้งซัน เอาให้สงบเมื่อไรได้ทั้งนั้น ทำไมเป็นไปได้อย่าง นั้น ก็เพราะความชำนาญในความสงบด้วยอุบายวิธีการของตนเองที่เคยปฏิบัติมานานจน ช้าชอง สงบเมื่อไรก็ได้ เป็นต้นทุนอันหนึ่ง แล้วก็ออกพิจารณา

เมื่อถึงเวลาที่ควรพิจารณาทางด้านปัญญาเอาให้เป็นปัญญาจริง ๆ ไม่ต้องห่วงใยใน ความสงบ ทำหน้าที่การงานทางด้านปัญญาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เวลาใช้ปัญญามาก ๆ จิตใจจะรู้สึกอ่อนเพลีย ร่างกายก็อ่อนเพลียเหมือนกันแล้วให้เข้าพักสู่ความสงบ ไม่ต้องยุ่ง กับปัญญาในขณะนั้นเหมือนกัน ถึงวาระที่จะควรเดินทางสมณะ ทำหน้าที่ของสมณะก็เอา ให้จริงให้จังไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับวิปัสสนา ถึงเวลาจะดำเนินงานทางด้านวิปัสสนา ก็ไม่ ต้องมาเป็นอารมณ์ห่วงใยกับสมณะ ทำหน้าที่ของวิปัสสนาไปให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย นี่คือ การปฏิบัติโดยถูกต้องสม่ำเสมอ หากเป็นโอกาสอันหนึ่งที่เราจะทราบในตัวของเราเองว่า กาลใดที่ควรจะเข้าสู่สมาธิพักสงบ และกาลใดที่ควรจะออกทางด้านวิปัสสนาคือพิจารณา โดยทางปัญญาในอาการแห่งธรรมทั้งหลาย

เฉพาะอย่างยิ่งกายคตาสติเป็นสำคัญมาก ตั้งแต่ภาคพื้นไปจนถึงชั้นกลาง กายเป็น สำคัญ ผู้ใดพิจารณาร่างกายไม่หยุดไม่ถอย ผู้นั้นจะเห็นความสงบอันละเอียดลออของ จิต จากนั้นก็ปล่อยกันได้กิเลสที่เกี่ยวกับเรื่องกาย เพราะเป็นขั้น ๆ ตอน ๆ

นี่ภาวนาก็นานผลปรากฏอย่างไรบ้าง หรือไม่ได้เรื่องได้ราว สมเหตุสมผลกับมา ศึกษาอบรมยังไร เราหวังอะไรในโลกนี้ว่าจะหนีธรรมไป มีอะไรบ้างในโลกที่เราเคยอยู่ เคยเป็นเคยตายมาแล้วนี้จะหนีธรรมมีที่ตรงไหน ถ้ามีโลกก็ควรวิเศษไปนานแล้ว เพราะ ได้เคยจมอยู่กับโลกนี้มานานโดยไม่มีใครที่จะมาเป็นคู่แข่งกันได้เลย เพราะเป็นนักจับ จองวิฏวานคือความเกิดแก่เจ็บตายมาด้วยกันทั้งนั้น และมีใครเป็นผู้วิเศษวิโสยิ่งกว่ากัน เพราะสิ่งเหล่านี้บ้าง ไม่เห็น นี่แหละที่เราจะพยายามแหวกว่ายตัวของเรากลับในสิ่งที่เราหา ความวิเศษศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายไม่เจอ ที่นี้จะหาด้วยธรรม

ธรรมคืออะไร สมาธิธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ขันติธรรม ฟาดลงไปให้เต็ม เม็ดเต็มหน่วย ธรรมอันประเสริฐเลิศโลกจะเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุแห่งธรรมทั้งหลายที่กล่าวมา นี้ไม่สงสัย ขอให้จริงเถอะ สำคัญอยู่ที่ข้อปฏิบัติเอาจริงเอาจัง อย่าไปคำนึงถึงเรื่องอำนาจ วาสนามีนานมีน้อย เป็นเรื่องของกิเลสกล่อมใจทั้งนั้น มันละเอียดมากกิเลส แทรกอยู่ในวง ความเพียรนั้นแล ไม่ว่าความเพียรประเภทใดขั้นใด กิเลสประเภทนั้นขั้นนั้นต้องแทรกไป

อยู่เสมอ ๆ เพราะเป็นคู่แข่งกันไม่แทรกกันได้ยังไง ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะทราบได้ ยิ่งผ่านไป
ได้แล้วยิ่งทราบได้หมดอย่างละเอียดลออไม่สงสัย

ความหลุดพ้นจากสิ่งเหล่านี้หรือปราบสิ่งเหล่านี้ให้ราบไปหมด ไม่มีซากกิเลสแม้ตัว
เดียวเหลืออยู่ภายในใจเลยเท่านั้น นั่นแหละเราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในโลกที่เราเคย
ผ่านมานี้ มีอะไรเป็นคุณเป็นโทษต่อจิตใจดวงนี้ ก็จะได้มองเห็นชัดเจนโดยไม่ต้องสงสัย
ว่ามีกิเลสเท่านั้นเป็นข้าศึกอันใหญ่หลวงเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน เมื่อกำจัดสิ่งเหล่านี้ออก
หมดแล้วไม่มีอะไรเป็นข้าศึกเลย ธรรมไม่เคยเป็นข้าศึกต่อผู้ใด มีแต่ความเป็นอิสระเสรี
อภาลิโก หากกาลสถานที่เวลาลำเวลาไม่ได้ คงเส้นคงวา อบอุ่นก็พูดไม่ถูกเสีย ท่านให้ชื่อขึ้นมา
อีกว่าความบริสุทธิ์ของจิต ความเป็นอิสระของใจ

กิเลสเป็นเจ้าของมันควบคุมบังคับบัญชา กดขี่ข่มเหงย่ำยีตีแหลกอยู่ตลอดแต่ไม่
ตาย.....จิต สลบสไลไปก็ไม่ตาย จึงต้องเอาธรรมเข้าแทรกเอาธรรมเข้าช่วย จนกระทั่ง
กิเลสแตกกระจายไปหมดจากใจแล้ว ที่นี้ธรรมฝ่ายเหตุก็หมดปัญหาไปแหละที่นี้ อันนั้น
เราจะว่าผลก็ไม่ถนัดใจที่จะพูดแล้วที่นี้ แต่ส่วนมากโลกสมมุติยังมีต้องเรียกว่าธรรมฝ่าย
ผลกัน สำหรับธรรมชาติที่รู้ ธรรมชาติที่เห็น ธรรมชาติที่เป็นของท่านผู้รู้ผู้เห็นนั้นท่านไม่
พูดท่านไม่ตั้งชื่อตั้งนาม พอทุกอย่าง อยู่ในนั้นพอเหมาะพอสมทุกอย่างแล้วในธรรมชาติ
อันนั้น

นั่นที่ว่านอกสมมุติออกอย่างนั่นเอง ไม่ได้นอกเหนือปากเมฆปากหมอกไปที่ไหน
แหละ อดีตก็หมดอนาคตก็หมด ปัจจุบันก็รู้เท่า คือรู้เท่าโดยหลักธรรมชาติ ไม่ใช่รู้เท่า
เพราะการกำหนดจดจ่อต่อสู้อย่างนั้น นั่นเป็นเชิงรบ นี้ได้ชัยชนะแล้วคำว่ารบ ๆ จึงไม่มี
เป็นอิสระ เป็นความรู้เท่าโดยหลักธรรมชาติโดยไม่ต้องเสกสรรปั้นยอ ไม่ต้องมีท่าต่อสู้อะไร
เป็นธรรมชาติของตน สมบูรณ์ในตนของตนเอง ถ้าจะพูดถึงผลก็คือผลแห่งการปฏิบัติมา
หนักเบาเล็กน้อย ตะเกียกตะกายมาเพียงไร เหล่านั้นเป็นปุ๋ยอันดีเยี่ยมทีเดียว เป็นเครื่อง
สนับสนุนให้ถึงจุดนั้น เราไม่พอใจกับเหตุเพื่อผลอันนั้นแล้วเราจะพอใจกับอะไร

มีที่สงสัยตรงไหนโลกนี้ที่ไม่มีป่าช้า อยู่ที่ไหนก็ป่าช้าติดกับตัวของเราเราสงสัยที่
ไหน อะไรวิเศษ ถ้าป่าช้าวิเศษโลกนี้มีป่าช้า แต่ละธาตุละชั้นธรมีป่าช้ามีความเกิดแก่เจ็บตาย
อยู่ด้วยกัน ก็วิเศษไปตาม ๆ กันหมด การที่รู้เท่าทันสาเหตุ แก่สาเหตุที่จะให้เกิดมีป่าช้าการ
เกิดแก่เจ็บตายหมุนเวียนเหล่านี้ออกจากใจเสียโดยสิ้นเชิงนั้นเป็นสิ่งที่อัศจรรย์ยิ่ง เป็นสิ่งที่
เราควรเสาะแสวงอย่างยิ่ง นั่นละทรัพย์อันประเสริฐเลิศยิ่งกว่าสิ่งทั้งหลายในไตรโลกธาตุนี้
พากันตั้งใจ อย่าสนใจกับสิ่งใดนอกจากทางเดินของตนงานของตนเท่านั้นเป็นสำคัญสำหรับ
เราผู้ต้องการความพ้นทุกข์ ผู้ต้องการแก้สิ่งที่ปกเสียบอยู่ในจิตใจได้แก่กิเลสประเภท
ต่าง ๆ ให้หมดไป มีความสนใจอยู่จุดนี้เท่านั้น

งานนี้เป็นงานใหญ่โตเป็นงานสำคัญมาก สำหรับเราผู้ที่จะข้ามจากวิภังขาร อย่าเห็นงานเหล่านี้เหล่านี้ว่าเป็นของสำคัญ จะมาเหยียบย่ำทำลายงานอันชอบธรรมนี้ให้หมดทางเดิน พอต่อยลง ๆ ก็หมดทางเดินคนเราเป็นอย่างนั้น ธรรมเป็นเหมือนน้ำสะอาด ชะล้างลงไปตรงที่มันสกปรก น้ำจะยกหนักบ้างก็ยอมชิว ความสกปรกมีมากต้องยกน้ำให้หนัก ๆ มาก ๆ จึงจะพอกัน ก็เลสหยาแน่นก็ฟาดกันลงให้เต็มเหนียวชิว

ตายเพราะอำนาจกิเลสเราเคยตายมานานแล้ว ภพใดชาติใดมีแต่ตายเพราะอำนาจของกิเลส ตายเพราะอำนาจของธรรมยังไม่เห็น เอาให้เห็นให้ธรรมได้กุสลาเราเองเป็นไร มีแต่กิเลสมัน อกุสลา ธรรมมา อกุสลา ธรรมมา ธรรมที่จะได้มา กุสลา ธรรมมา นี่ยังมี เอชิวธรรม กุสลา ธรรมมา แปลว่าอะไร แปลว่าความฉลาด อกุสลา ธรรมมา แปลว่า ความโง่ ตายด้วยความโง่ เกิดด้วยความโง่ จึงเรียกว่ากิเลสมัน อกุสลาทำพวกเราให้โง่ ๆ เรียกว่ากุสลาธรรมนี้เป็นกุสลา ตายด้วยกุสลาเป็นไรไป ไม่มีอะไรที่น่าเสียดาย มีเกิดกับตายเท่านั้นโลกอันนี้

กิเลสพาคนให้ตื่นโลก พาสัตว์ให้ตื่นโลก ไม่มีคำว่าความพอดีในโลกนี้ มีแต่กระหึ่มยืมย่องว่าดีว่าดีว่าวิเศษวิโส หน้ามีแล้วด้วยกันทุกคน ๆ ก็อยากมีหน้ามีตามีชื่อมีเสียง อะไรก็มีอยู่แล้วมันหากไม่พอ เรื่องของกิเลสต้องป็นคอกป็นลูกกรงอยู่นั้นตลอดไป จะพาให้สัตว์โลกอยู่ด้วยความสงบเย็นใจไม่มีถ้าไม่ใช่ธรรม ถ้าธรรมมีมากน้อยนั้นมิได้ มีความร่มเย็นเป็นสุขสงบตัวได้และรู้จักประมาณ จนเป็นสุขเต็มตัวขึ้นมาเพราะการปฏิบัติ

ให้ระมัดระวังตัวเสมอผู้ปฏิบัติ สิ่งที่มาเกี่ยวข้องมีอะไร ๆ บ้าง อย่าเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสำคัญโดยถ่ายเดียวที่ไม่ได้คิดไม่ได้พิจารณา จะกลายเป็นข้าศึกต่อเราโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ปัจจัยสี่มีอะไรบ้าง เป็นเครื่องอาศัยชั่วคราวชั่วคราวพอให้ดำเนินไปด้วยความสะดวกสบายในธรรมทั้งหลายของเรานี้เท่านั้น อันนี้เป็นหลักใหญ่ ต้องได้คิดผู้ประพฤติปฏิบัติ

เอาให้จริงให้จัง เราอยากได้ยินได้ฟังเพื่อนฝูงที่มาปฏิบัติได้เห็นผลอะไรบ้างขึ้นมาสมกับแนะนำสั่งสอนด้วยความเหนื่อยยากลำบากเรื่อยมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว อุบายวิธีครูบาอาจารย์ที่แนะนำสั่งสอนนั้นเป็นแต่เพียงว่าแห่งหนึ่ง ๆ เท่านั้นที่จะเป็นต้นทุนให้เราเข้าไป หรือเป็นสิ่งที่หยิบยืมจากท่านเพื่อเข้าไปสร้างตัวของเราให้เกิดดอกผลขึ้นมา อันเป็นต้นทุนหนุนกันเป็นกำไรขึ้นไปโดยลำดับ ๆ ด้วยการพินิจพิจารณาของเราเอง นี่เป็นหลักสำคัญมาก

หยุดเพียงแค่นี้ละ